

Alberto Prunetti, *Net als Steve McQueen*¹

Vertaling: Dennis Smit

Een laatste overgang in de spoel. Twee lange seconden staat het scherm op zwart. Beelden beklemmend als strak aangedraaide bouten. De soundtrack wordt gedomineerd door mondharmonica's. IJzige, blauwe ogen, meedogenloos en rechtvaardig. Een personage uit *The Magnificent Seven*. Steve McQueen. Goddelijk mooi, Renato's held. Een man die wist hoe je een slijptol en een lasapparaat hanteert. Die als tegelzetter en als isolatiemonteur op vrachtschepen kon werken. Een harde jongen uit de arbeidersklasse, een Amerikaanse mythe die de fabriek was ontvlucht en de toppen van de Californische filmstudio's had bereikt.

Maar één zucht is genoeg, een diepe ademhaling, en een microvezel glipt door het filter van je neus, passeert je luchtpijp en zet koers richting je longen. Vervolgens gaat er twintig jaar voorbij en weet je haast niet meer hoe je een hamer vasthoudt. Terwijl je voor een western een scène zonder tegenspeler draait, merk je dat je niet meer de slechterik van weleer bent: je bent benauwd en ademt oppervlakkig. Wat doen de schijnwerpers van Hollywood er nog toe? Die vezel heeft de wedstrijd gewonnen en het maakt niet uit of je acteur bent of tegelzetter. Kijk naar jezelf in de spiegel. Je hebt nu de huid van een oude man, alleen je ogen zijn een metaalblauwe explosie. De rest is leer, een tanige huid, nagels die zwart uitslaan door de slechte doorbloeding. En je longen worden zwart. Wanneer de schijnwerpers doven is de oude Steve weer een arme proletarische stakker met o zo mooie ogen, die als kleine jongen op de grond sliep en zijn leven lang steeds wist te ontkomen. Zoals *Papillon*, zoals in *The Great Escape*, zoals in *The Getaway*. Zoals Steve McQueen.

Als je dan ook nog niet eens Steve McQueen bent, is de ramp compleet. Want jij hebt de asbestvezels 35 jaar ingeademd en jouw leven was een tocht van lening naar uitkering. Voor jou klonk niet 'Klaar? Actie!', jij reed niet met ontbloot bovenlijf op de motor naar de stranden van Florida. Misschien werkte je bij de Cooperativa Vapordotti en bracht je in de Hoge Maremma, waar bij Larderello en Pomarance borax werd gewonnen, asbest aan op het wijdvertakte buizenstelsel dat de stoom vanuit het binnenste van de aarde vervoerde. Dat bedrijf gaf de buizen een 'jasje' van asbest, cement en ijzerdraad. Van de twintig mannen zijn er zestien dood. Een voor een ondergaan ze een longoperatie, worden volgestopt met cortisonen, raken blind en gaan dan heen. Heel wat anders dan Vasco, dan een roekeloos leven – zij omwikkelden het metaal met broos asbest, ze stoven het rond en ademden het in. En in hun vrije tijd toerden ze echt niet rond op een Harley-

¹ A. Prunetti, 'Come Steve McQueen', in *Amianto. Una storia operaia*, Edizioni Alegre, Roma, 2014, pp. 141-143.

Davidson. Ze hielden een moestuin bij, sommigen gingen op jacht, op de soos hadden ze het over Baggio en Batistuta. Ze verbrandden olijftakken en boven het vuur grilden ze worstjes, net als wij. En toch zijn ze dood, net als Steve McQueen.

De films met Steve keek ik samen met Renato. We hebben ze allemaal gezien, de westerns en de actiefilms. *Nevada Smith*, *The Sand Pebbles*. Kilometers actiefilm. Het Maltezer kruis van de projector flikkerde tijdens de zomerse voorstellingen in de mijndorpen van de Colline Metallifere, waar een deel van onze familie vandaan kwam - heuvels vol geothermische dampen, waar de kracht van de bodem moest worden beteugeld met een sterk en kwaadaardig vezelrijk mineraal: asbest. Zou Renato weten dat hij net zo aan zijn einde zou komen als Steve McQueen?

En toch is de man op het scherm de echte Steve. De overgangen volgen elkaar steeds sneller op. De operateur is nog niet terug, we zien dat de varkens nog steeds op de vlucht zijn. *The Getaway*, op de vlucht. *The Great Escape*. Zoals *Papillon*, zoals *Junior Bonner*. De film gaat echter door en de stoelen in de zaal worden bezet voor de grote finale: een voor een komen er vele mannen in blauwe overalls. Ik kijk beter in het donker. Er zijn de mannen uit Casale en die uit Taranto. De treinwerkers uit Pistoia en de mannen van de scheepswerven in Monfalcone. De mannen uit Bagnoli en die uit Rubiera. Ook hun vrouwen zijn er, die zakken naaiden van asbest en de overalls van hun mannen wasten. De mijnwerkers uit de Maremma en van de mijnen in Sulcis op Sardinië. Ook Angelo is er. En naast hem loopt Renato. De lassers zijn er, de pijpfitters, de isolatiemonteurs en de breekers. De blinden kijken met een gelukzalige blik naar de film en wie een vinger is kwijtgeraakt telt ze weer alle tien en balt zijn vuist. Hier zijn ze allemaal bij elkaar, *working class heroes* die zijn teruggekeerd om een rekening te vereffenen, als in een film van Peckinpah, zoals in *The Wild Bunch*. Ze zullen door de straten van onze steden lopen, met hun Texaanse hoeden laag over het voorhoofd getrokken, zij aan zij, Renato en de mannen van de Vapordotti en alle andere cowboys van het metaal. Ook Steve. Ze zullen terugkeren met hun ijzige ogen en hun overalls waar hun geur nog in zit, de geur van geknipt ijzer en gestolde elektroden. Ze zullen een glas wegklokken op de soos en de zaken op hun eigen manier regelen, geld is geen genoegdoening voor hun levens, omdat ze geen vergoeding zullen aanvaarden. Nog geen dollar voor de eer, zoals in *Rio Bravo*. Ze weten best dat geld niet alles is, zij die – aan elk mogelijk gevaar blootgesteld – hun leven lang extreem schadelijk, belastend en dodelijk werk hebben verricht. Een leven vol risico's, een en al ellende. Een roekeloos leven. Walgelijke Maremma! Juist! Een leven als Steve McQueen.